

Πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου ἀναγκαία εἶνε ἡ παρακολούθησις τῶν τυχῶν τοῦ Ἰσιδώρου, περὶ ὧν δυστυχῶς ἀνεπάρκη μόνον γινώσκομεν. Καὶ δὴ κατὰ τὰ ἐξακριβωθέντα ὑπὸ τοῦ σεβασμιωτάτου κ. Λουδοβίκου Petit, νῦν Λατίνου ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, ἔχοντος πηγὰς τὰ πατριαρχικὰ γράμματα, τῷ μὲν 1380 διέτριβεν ὁ Ἰσιδωρος ἐν Κωνσταντινουπόλει ὡς συνοδικός· μετὰ βραχὺν δὲ χρόνον, διαμαρτυρηθεὶς μετὰ παρηγοίας ἐναντίον τῶν ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ἐπεμβάσεων τοῦ πατριάρχου Νεῖλου εἰς τὰ τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, ἐπέσυρε καθ' ἑαυτοῦ τὸν Ἰούλιον 1382 αὐστηρὰν ἐπιτίμησιν, ἀναγκάσαν αὐτὸν εἰς παραίτησιν, μὴ γενομένην, καθ' ἣ φαίνεται, δεκτὴν. Κατόπιν δὲ παρουσιάζεται φυγὼν αὐτοβούλως καὶ λάθρα ἐν τοσαύτῃ συγχύσει πραγμάτων καὶ ταραχῇ καὶ μεγίστῳ κλύδωνι, ὅτε οἱ Χριστιανοὶ τὸν περὶ ψυχῆς κίνδυνον διέτρεχον. Τὸ δὲ ἀντιπειθαρχικὸν τοῦτο διάδημα προεκάλεσε τὴν καθάρσειν αὐτοῦ. Ἀλλ' ἡ καθάρσεις αὕτη ἀνεκλήθη, καὶ τὸν Μάϊον 1387, ἴσως δὲ ἤδη πρότερον, τὸν Μάρτιον 1386, εὐρίσκομεν αὐτὸν συνοδικὸν μέχρι τοῦ 1389¹. Εἰς ταῦτα δὲ προσθετέον, ὅτι ὁ χρόνος τῆς προσωρινῆς ἄλλως παύσεως τοῦ Ἰσιδώρου δύναται νὰ ὀρισθῇ ἀκριβῶς, εἶνε δ' ὁ Σεπτέμβριος τῆς ὀγδόης ἰνδικτιῶνος, ἥτοι τοῦ 1384· ὡς αἰτία δ' αὐτῆς φέρεται ἡ ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου ἐγκατάλειψις τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ ἐν ταῖς ὥραις τοῦ κινδύνου. Διὸ λέγεται πρὸς αὐτὸν Ἐφυγες προδότης γενόμενος τοῦ σώματος καὶ τῶν μελῶν τοῦ Χριστοῦ, ἀτινά εἰσιν οἱ Χριστιανοί².

Ἀλλὰ τίς ὁ κίνδυνος, περὶ οὗ ὁ λόγος ἐν τῷ πατριαρχικῷ γράμματι τοῦ Νεῖλου καὶ κατ' ἐπανάληψιν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς

¹ *Louis Petit* ἐνθ' ἀν. σ. 94-95. Αἱ συνοδικαὶ διαγνώσεις, ὧν βλέπομεν μετ' ἔχοντι τὸν Ἰσιδωρον, εἶνε αἱ τῆς 2 καὶ 29 Μαΐου 1387, ἡ τοῦ Σεπτεμβρίου καὶ ἡ τοῦ Νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, δύο πράξεις τοῦ Φεβρουαρίου 1389 καὶ ἡ τοῦ Ἀπριλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Ἴδε *Miklosich* καὶ *Müller* ἐνθ' ἀν. Τόμ. Β' σ. 46, 98, 105, 109, 115, 130, 133.

² *Miklosich* καὶ *Müller* *Acta et diplomata* ἐνθ' ἀν. Τόμ. Β' σ. 85.

τοῦ Ἰσιδώρου, λαλοῦντος ἤδη ἐν τῇ πρὸς τὸν μητροπολίτην Σερρῶν Ματθαῖον τὸν Φακραστῆ ἐπιστολῇ περὶ κοινῶν καὶ βαρυτάτων συρρεουσῶν συμφορῶν, δεσμῶν δουλείας καὶ αἰχμαλωσίας ὑπὸ χεῖρα αἰμοχαρῆ καὶ ἀντίπαλον, καὶ ταῦτα παρὰ τῶν φύσει πολεμίων¹; Εἶνε προφανές, ὅτι ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ πρόκειται περὶ τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων προσωρινῆς ἄλλως ἀλώσεως τῶν Σερρῶν, στρατηγοῦντος τοῦ Τιμουρτάς². Ἡ ἀλωσις αὕτη, περὶ ἧς οὐδένα λόγον ποιοῦνται εἰ Βυζαντινοὶ χρονογράφοι, ἔγεινε τῇ 19 Σεπτεμβρίου ,σωηβ', ἧτοι 1383, καθ' ἃ μανθάνομεν ἐκ σημειώματος τριῶν βραχέων χρονικῶν³. Ἐπειδὴ δὲ οὐδένα ἔχομεν λόγον νάμφιδάλωμεν περὶ τῆς ἀκριθείας τῶν συμπιπτόντων τριῶν ἐκείνων χρονικῶν σημειωμάτων⁴, ὀφείλομεν νάποδεχθῶμεν, ὅτι ἡ πρώτη αὕτη ἐπιστολὴ ἐγράφη τὸ ἐνωρίτερον μῆνάς τινας μετὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1383⁵, καὶ

¹ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 353, 6-7 ταῖς γὰρ κοιναῖς αἰεὶ καὶ βαρυταταῖς συρρεούσαις συμφοραῖς. — σ. 353, 10^α Πρὸς μὲν γὰρ τὰ τῆς αἰχμαλωσίας ἀπιδόντες δευτά. — σ. 353, 12^α τί γὰρ δουλείας καὶ τοιαύτης, ἢ περιπέτωκας, ὀδυνηρότερον; — σ. 354, 1-11^α εἰ γὰρ ἐπὶ τοῦ τυχόντος ἡμῖν δημοδόξου χερσὶν ἀπηγῶς ἰλκομένον πολεμίων ἐκεῖνα πάσχομεν — ὑπὸ χεῖρα γένηται αἰμοχαρῆ καὶ ἀντίπαλον. — σ. 355, 17^α μακάριόν σε νομίζομεν τῶν δεσμῶν καὶ τῆς δουλείας ἢ προσπαλαίεις. Πρὸς. σ. 356, 13-19. — σ. 356, 23^α ἀλλ' ἀνιαρὸν ὁ τῆς δουλείας ζυγός; — σ. 357, 10^α εἴτα οὐδὲ παρὰ τῶν δημοφύλων τὰ παρόντα πάσχεις ἀνιαρὰ καὶ οἰκείων, ἀλλὰ τῶν φύσει πολεμίων.

² Ἴδε *Jorga* Geschichte des osmanischen Reiches. Ἐν Γωθφ. 1908 Τόμ. Α' σ. 255.

³ Ἐν βραχεί χρονικῷ τοῦ Vaticanus gr. 1369 ἀνέγγων ἐν φ. 355^α τάδε τοῦ ,σωηβ' ἐν μηνί σεπτε^{βρι} εἶθ' ἐπήραν ἡ τουρ^κ τὰς ἀθλίαις σέρρας. Ἐν δὲ ἄλλῳ σημειώματι τοῦ ἀγιορειτικοῦ κώδικος Δοχειαρίου 127 φ. 436^α ἀναγράφονται τάδε. ,σωηβ' σεπτεμβρίῳ εἶθ' ἐπήραν τὰς σέρρας. Ἄλλος δὲ κώδιξ τῆς αὐτῆς μονῆς, ὁ ὀπ' ἀριθ. 195, ἔχει ἐν φ. 135^β τάδε· Ἐπαρέλαβον εἰ τούρκοι τὰ σέρρας ἐν ἐτί ,σωηβ' μινί σε^{πτε} εἶθ'. Τὸ τελευταῖον τοῦτο σημείωμα μετ' ὀλιγωτέρας ἢ ἐνταῦθα ἀκριθείας ἐξέδωκα τὸ πρῶτον ἐν τῷ ἐμφ. Καταλόγῳ τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου δρους ἑλληνικῶν κώδικων (Ἐν Κανταβριτζφ τῆς Ἀγγλίας. 1895. Τόμ. Α' σ. 257) καὶ ἀνετύπωσα ὡς εἶχαν αὐτόθι ἐν τῷ Νέφ. Ἑλληνομνημονίῳ Τόμ. Ζ' σ. 145 ἀρ. 75.

⁴ Ἴδε καὶ τὰ λεγόμενα κατωτέρω ἐν σ. 406 κ. ε. περὶ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Ματθαίου Σερρῶν.

⁵ Ὅποσον βρατεία ἦτο ἡ ταχυδρομικὴ συγκοινωνία ἐν ἐκείνοισι τοῖς χρόνοις

δὴ πιθανῶς ἐντὸς τοῦ 1384, τοῦ αὐτοῦ ἐκείνου ἔτους, καθ' ὃ εἶδομεν τὸν Ἰσιδωρον καθαρῶμενον ὑπὸ τοῦ πατριάρχου ἐνεκεν ἐγκαταλείψεως τοῦ ποιμνίου ἐν ἴσραϊς κινδύνου. Δὲν φαίνεται λοιπὸν ἀπὸ τῶν ἐπισημῶν, ὅτι ὁ Ἰσιδωρος ἐγκατέλιπε τὴν Θεσσαλονίκην βραχὺν χρόνον μετὰ τὴν ἄλυσιν τῶν Λαερῶν καὶ τὴν ἐναρξιν τῆς πολιορκίας τῆς Θεσσαλονίκης.

Πράγματι τὴν Θεσσαλονίκην βλέπομεν κυριευομένην ὑπὸ τῶν Γούρκων τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1387 μετὰ πολιορκίαν ἐτῶν τεσσαρῶν.¹ Κατὰ ταῦτα ἡ πολιορκία ἤρχισε τῇ 1383, καὶ εἰς ταύτην ἀναφέρεται ὁ κίνδυνος τῆς πόλεως, ὃς ἀψηφήσας ἐγκατέλιπεν αὐτὴν ὁ Ἰσιδωρος τῇ 1384 κατὰ τὰνωτέρω λεχθέντα.²

Ἀλλὰ πῶς πράγματι ἀπουσίαζεν ὁ Ἰσιδωρος ἐκ τῆς μητροπολιτικῆς αὐτοῦ ἑδρας ἐν ἡμέραις οὕτω θειναῖς διὰ τὴν πόλιν καὶ ἐν ἧ τὸ ποιμνιον αὐτοῦ ἐπιμόνωσ ἐξήτει τὴν ἐν Θεσσαλονίκῃ παρουσίαν τοῦ μητροπολίτου, καθ' ἣ δηλοῦται ἐκ τῶν δύο τελευταίων ἐπιστολῶν: Ἐν αὐταῖς βλέπομεν τὸν Ἰσιδωρον ὑπισχνούμενον μὲν τὴν ταχείαν ἐπιστροφὴν, ἀλλὰ καὶ διηνεκῶς ἀναθέλλοντ' αὐτὴν καὶ περιοριζόμενον εἰς εὐχὰς καὶ ὑποθήκας περὶ τῆς σωτηρίας ἀπὸ τῶν κατεχόντων τὴν πόλιν καὶ τὸ γένος θεινῶν, δικαιολογοῦντα δὲ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμονὴν ὡς μὴ προερχομένην ἐξ ἰδίας ὑπαιτιότητος, ἀλλ' ἐκ

δυνατέως καὶ ἴσως ἐκ τῆς ἐκτῆς ἐπιστολῆς.¹ Ἡ ἀνωτέρω σ. 379, ἢ, ἐν ἧ βλέπομεν ἐπιστολὴν ἐκ Θεσσαλονίκης πεμφθεῖσαν τῇ 14 Ἰουλίου περιερχομένην εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει διατρέχοντα Ἰσιδωρον τῇ 12 Σεπτεμβρίου, ἔχει μετὰ δύο ἑλοῦς μῆνας.

¹ Ἐν ἔτει 1879 μνησθὲν Ἰσιδωρον ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῆς Θεσσαλονίκης τοῖς Ἀγιογράφοις ἐπισημαίνεται ὡς ἀπὸ τῶν χρόνων δ' κατὰ τὸ βραχὺ χρόνον τοῦ ὅπ' ἀριθμὸν 408 Μαρκεζανῶ κώδικος. Ἴδε *Joseph Müller* ἐν *Abhandlungen der Wiener Akademie des Wissenschaften* Cl. IX σ. 393. Ἡ παραπομπὴ αὐτῆς ληφθεῖσα ἐκ τοῦ (*Jörg*) *Geschichte des osmanischen Reiches*, Ἐν Γόττιν, 1908 σ. 255 σημ. 1) δεῖται ἀναθεωρήσεως, ὅτι ἐχρῆται ἁπλῶς. Ἴδε *Muralt* *Essai de Chronographie byzantine 1057-1453*, Ἐν Παρισιῶν, 1871 σ. 729.

² Ἴδε ἀνωτέρω σ. 402.

λόγων ἀνωτέρων, καὶ διὰ ἐκ ῥηγίτης ἀπαιτήσεως τοῦ βασιλέως Ἰωάννου Ε΄ Παλαιολόγου, ἐπιβαλλούσης ἀκούσιον αὐτοῦ κάθειρξιν ἐν τῇ βασιλευσίᾳ¹. Ἐκ δὲ τοῦ χωρίου τῆς πέμπτης ἐπιστολῆς, ἐν ᾗ ὁ Ἰσιώρος λέγει, ὅτι ἐν Κωνσταντινουπόλει διατριβῶν ἐκάθητο εἰρηνικῶς ἐν τῇ καλλιᾷ², δι' οὗς δὲ λόγους ἐγίνωσκεν ὁ Παλαιῶν Πατρῶν παρουσιάζετο σπανίως μόνον εἰς τὸ πατριαρχεῖον, ὅποτεν ἐμῆνευεν εἰς αὐτὸν ὁ πατριάρχης δι' ἀναγκαίας γρῆρας ἢ ἐπισήμιους ἑορτάς, ἄλλως δ' ἐκὼν δὲν ἐνεφανίζετο *διὰ τὰ προγεγονότα*³, γίνεται δῆλον, ὅτι ἐξηκολούθουν νὰ εἶνε τεταμέναι αἱ σχέσεις τοῦ Ἰσιδώρου πρὸς τὸν πατριάρχην Νεῖλον, ἴσως δὲ καὶ ὅτι δὲν ἦτο κἂν συνοδικὸς καθ' ἕλον τὸν χρόνον τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει διατριβῆς.

Δὲν συνεδέετο δ' ὁ Ἰσιώρος πρὸς μόνον τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννην δι' ὑποχρεώσεων, περὶ ὧν ἄλλως οὐδὲν μανθάνομεν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μανουήλ. Πράγματι εἰς τοῦτον πρέπει νὰ αναφέρωμεν ὅσα λέγει ὁ Ἰσιώρος ἐν τῇ ἕκτῃ ἐπιστολῇ, ὅτι κακῶς ὑπελαμβάνετο ὑπὸ τῶν Θεσσαλονικέων ὡς αἰτία τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμονῆς οὐκ τοῖς ἄλλοις καὶ δουλικῇ περὶ ἡμῶν ἐκούσιος γούρ ἔντευξις καὶ πρῶκκίνησις, ὡς τοῦ κρείττους ὁ τὰ ἀπότερα φέρων μετὰ τὸν μέγαν ἐπέβη τῆς Κωνσταντινῆς⁴. Περὶ τοῦ γεγονότος τούτου, συμβάντος ἑλίγον χρόνον πρὸς τὸ Σεπτεμβρίου 1385, δι' ἐγγραφήν ἢ ἐβδόμη ἐπιστολῇ τοῦ Ἰσιδώρου, ἀγνωσθῆναι δυστυχῶς τὰ καθέκαστα, πάντως δὲ οὐδεμίαν ἔχει τοῦτο σχέσιν πρὸς τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐν ἔτει 1371 ἐπιστροφὴν τοῦ Μανουήλ ἐκ τῆς ἐν τῇ Προύσῃ αὐλῆς τοῦ Μουράτ⁵.

¹12^a ἀνωτέρω σ. 380, 15 κ. 4. Πρβλ. καὶ τὰ ἐν σ. 380, 11' *συχὴ ἡμῶν ἄλλη περὶ τὰ βασίλεια διατριβή*.

²12^a ἀνωτέρω σ. 378, 21. Πρβλ. σ. 380, 13.

³12^a ἀνωτέρω σ. 378, 21 κ. 4.

⁴12^a ἀνωτέρω σ. 380, 9 κ. 4.

⁵12^a τὰ περὶ αὐτῆς παρὰ τῷ Φραντζῆ (ἐκδ. Βόννης σ. 47 κ. 4.). Σημειωτέον δ' ὅτι αὐτὸς ἐν σ. 47, 7 φέρεται Μιχαὴλ ἀντὶ τοῦ ὀνόματος Μανουήλ, ἔπειρ σὺ μόνον ἐκ τῶν λεγομένων ἀνωτέρω καὶ κατωτέρω ἐξάγεται, ἀλλὰ καὶ ἐρῶς φέ-

Ἄλλο δ' ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἰσιδώρου ἀξιόλογον διδάγμα εἶνε τὰ ἐν τῇ πέμπτῃ ἐπιστολῇ ἐκτιθέμενα περὶ τῆς ἀλλοθεν ἀγνοουμένης λοιμώδους νόσου, ἣτις ἐλυμαίνετο τὴν Κωνσταντινούπολιν περὶ τὸ 1384, καθ' ὃ ἔτος ἐγράφη ἡ ἐπιστολὴ αὕτη.

Τῶν δ' οὗς ἐγράφησαν αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Ἰσιδώρου ἱκανῶς γνωστὸς καὶ ἀλλοθεν εἶνε ὁ Σερρῶν Ματθαῖος Φακρασῆς, ὅστις ἐχειροτονήθη ἀρχιερεὺς ἤδη ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Φιλοθέου¹, καὶ δὴ πιθανῶς ἐν τινι τῶν τελευταίων ἐτῶν τῆς δευτέρας τούτου πατριαρχείας (1364 — 1376). Περὶ τούτου ἔχομεν μακρὰν συνοδικὴν διάγνωσιν τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Νελλου κατὰ Μάϊον τοῦ 1387, δι' ἧς ἠθώθη ἀπὸ καταγγελίας τοῦ πρώην πατριάρχου Μακαρίου, ἔτι ὄντος μητροπολίτου Σεβαστείας, ἣτις περιεῖχε γεγραμμένα τινὰ ἐγκλήματα κατὰ τούτου δὴ τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Σερρῶν, φόνων κατηγορίαν ἔχοντα. Ἐν τῇ συνοδικῇ ταύτῃ διαγνώσει πολλὰ ἐκτίθενται περὶ τοῦ Σερρῶν Ματθαίου, ἐν οἷς καὶ ταῦτα τέταρτον ἤδη χρόνον ἀγει ἀφ' οὗ τῇ κακίστη περιέπεσεν αἰχμαλωσία, δεσμοῖς καὶ φυλακαῖς ταλαιπωρῶν ἀεὶ καὶ ταῖς ἀπὸ τούτων συμφοραῖς πιεζόμενος, καὶ νῦν πωληθεὶς ἐπὶ μεγίστῳ τιμήματι καὶ ἐγγυητὰς δοὺς φιλοχρίστους ἀνθρώπους ἐξῆλθε περιπατῶν καὶ πλανώμενος καὶ ζητῶν ἐλεημοσύνην παρὰ τῶν Χριστιανῶν, ὡς ἂν ἐλευθερώσῃ ἐαυτὸν καὶ τοὺς ἐγγυητὰς· ἐπεὶ τοίνυν τοσοῦτον ἔχει χρόνον καὶ οὐκ ἔσχεν ἐλευθερίαν ἱερουργῆσαι, ὥστε κοινωνῆσαι τῶν ζωοποιῶν τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων καὶ ἀγιασθῆναι, ἐδεήθη νὰ ἐξετασθῶσι τὰ κατὰ τὰς γενομένας καταγγελίας². Ἀπαλλαγεὶς δὲ καὶ ἀποκατασταθεὶς εἰς τὸν θρόνον Σερρῶν μετέσχε τῆς

ρεται ἐν τῇ παρ' ἐμοὶ ἀξιολόγῳ κώδικι τοῦ Φραντζῆ, περὶ οὗ ἴδε Νέου Ἑλληνομνήμωνος Τόμ. Β' σ. 366, Τόμ. Γ' σ. 427 σημ. 1, σ. 432 σημ. 2.

¹ Miklosich καὶ Müller ἐνθ' ἂν. Τόμ. Β' σ. 97.

² Miklosich καὶ Müller ἐνθ' ἂν. Τόμ. Β' σ. 98.

ιεράς συνόδου ἐν Κωνσταντινουπόλει. Πράγματι δ' ἀναμφιβόλως οὗτος εἶνε ὁ συνοδικὸς ὁ ἀπλῶς μὲν ὡς ὁ Σερρῶν ἄνευ τοῦ ὀνόματος μνημονευόμενος ἐν συνοδικαῖς διαγνώσεσι τῆς 2 Μαΐου 1387¹, τῆς 29 Μαΐου², τοῦ Σεπτεμβρίου³ καὶ τοῦ Νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους⁴, τοῦ Φεβρουαρίου 1389⁵, τοῦ Ἀπριλίου⁶, τοῦ Ἰουλίου⁷ καὶ τοῦ Αὐγούστου τοῦ αὐτοῦ ἔτους⁸, ῥητῶς δὲ ὑπογραφόμενος ὡς Ματθαῖος Σερρῶν ἐν ἑτέρᾳ πράξει τοῦ Φεβρουαρίου 1389⁹ καὶ ὡς Ματθαῖος Φακρισῆς μνημονευόμενος ἐν τῇ μακρᾷ διαγνώσει τῆς 2 Μαΐου 1387. Μέχρι δὲ τίνος ἔτους ἔζησεν ἄγνοοῦμεν, καὶ τὸ μόνον γνωστὸν εἶνε, ὅτι μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1396 καὶ 1397 παρουσιάζεται ἀντ' αὐτοῦ ἄλλος μητροπολίτης Σερρῶν, ὁ Νίφων¹⁰.

Καὶ τὰ μὲν περὶ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Ματθαίου καὶ τῶν κατ' αὐτὴν συμπίπτουσι πρὸς ὅσα λέγει ὁ Ἰσιδώρος ἐν τῇ πρώτῃ ἐπιστολῇ, ἀφ' ἑτέρου δ' ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ἡ χρονολογία τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀλώσεως τῶν Σερρῶν ἐν ἔτει 1383, ἣν παρέχει τὸ ἀνωτέρου μνημονευθὲν χρονικὸν σημεῖωμα¹¹, ἔχει πρᾶγματι ὀρθῶς, ἀφ' οὗ τέσσαρα ἔτη λέγει ἡ συνοδικὴ διάγνωσις παρελθόντα ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Ματθαίου, ζωγρηθέντος προφανῶς κατ' αὐτὴν τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως. Ὅτι δὲ τὸ οἰκογενειακὸν ἐπώνυμον εἶνε Φακρασῆς καὶ οὐχὶ Φακρισῆς διατρανοῦται ἐκ τῆς ἐν τοῖς βυζαντιακοῖς χρόνοις μνείας καὶ ἄλλων ἀνδρῶν ὁμοίως ὀνομαζομένων¹².

¹ Αὐτόθι σ. 96 κ. ε.

² Αὐτόθι σ. 98.

³ Αὐτόθι σ. 106.

⁴ Αὐτόθι σ. 109.

⁵ Αὐτόθι σ. 115, 130.

⁶ Αὐτόθι σ. 133.

⁷ Αὐτόθι σ. 133, 138.

⁸ Αὐτόθι σ. 144, 147, 149.

⁹ Αὐτόθι σ. 129.

¹⁰ Αὐτόθι σ. 291.

¹¹ Ἴδε ἀνωτέρου σ. 403.

¹² Ἴδε περὶ τινων ἀνδρῶν φερόντων τὸ ὄνομα Φακρασῆς *Max Trecu Maxi-*

πρόκειται ἐνταῦθα Νέα μονή, ἐξ ἧς Φιλόθεος ὁ Νεαμονίτης, εἶνε αὐτῇ ἐκαίνη, ἧς αἱ Νεαμονίται μοναχοὶ εὐρίσκοντο περὶ τὸ 1394 εἰς διενέξεις περὶ γειτονικῶν κτημάτων πρὸς τοὺς Ἀκαπνιώτας, μοναχοὺς τῆς μονῆς Ἀκαπνίου¹. Γινώσκοντας δὲ, ὅτι ἡ μονὴ Ἀκαπνίου ἔκειτο ἐν τῇ περιουσίᾳ τῆς Θεσσαλονίκης, ἐξάγομεν ἐνταῦθεν, ὅτι καὶ ἡ Νέα μονὴ ἔκειτο ἐν τῇ αὐτῇ περι-

τῆς Ἀρχαίας, περὶ ἧς σφίσταισι ὑπόμνημα Λέοντος ἐπισκόπου Ἀργαῶν καὶ Νεοπλάου, ἐκδοθὲν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ *Basini* (Codices manuscriptorum bibliothecae Regiae Taurinensis, Ἐν Τυρίῳ, 1749 σ. 426 κ. ἑ.) ἐκ τοῦ ἑσπεύει κατὰ τὴν ποικίλην τοῦ 1904 κατασκευασθέντος κώδικος CCCXVI (B. VII 29), εἶτα δὲ ὑπὸ τοῦ Μουστοξιδίου (Ἐκκλησιαστικὸν σ. 219 κ. ἑ.), καλλίτερον δὲ κατέστη ὑπὸ *Miklosich* καὶ *Müller* (Acta et diplomata Tόμ. Ε', σ. 178 κ. ἑ., κώδεσεν δὲ καὶ παρὰ *M. Αουμπουρνιὸν* (Ἡ Ναυπλία Ἐν Ἀθήναις, 1898, σ. 47 κ. ἑ.) πρὸς τὴν μονὴν τῆς *Σπερ. II. Αουμπρον* ἐν τῇ Byzantinische Zeitschrift Τόμ. Η', 1893, σ. 75, καὶ ἐν Μικρατῶν Σαλίση (Ἐν Ἀθήναις, 1905 σ. 418 κ. ἑ.), *M. Αουμπουρνιὸν* ἐν τῇ Ἀρμονία Τόμ. Γ', 1903, σ. 479 κ. ἑ., *H. Zimmerer* ἐν τῇ Byzantinische Zeitschrift Τόμ. Η', 1906, σ. 559 καὶ *M. Βέρν* κώδεσεν Τόμ. ΙΖ', 1908, σ. 195 κ. ἑ. Ἐκ δὲ τοῦ Ἀρθροκρατικῶς κώδικος Q 11 sup. ἀνταγγραφεύων ὑπ' ἐπιπέτου «Στίχοι εἰς τὴν ἄρτιον εὐλόγησάν τῆν εἰς ἄρτιον πεποιημένην. . . Πάτριον Ἀργαῶν κείρονος τοῦ πικροῦτος κού τῆς Νέας», οὗς οὐκ ἐκλόσθη ἐν τοῖς Παλαιολογείοις καὶ Παλοπονησιακοῖς. Ἀλλὰ ἡ Νέα μονὴ εἶνε ἐκαίνη, ἧς εὐρίσκοντο μοναχοὶ ἐκαίνη ἐν βιβλιογραφικῇ σημειώματι τοῦ κώδικος 24 τῆς βιβλιοθήκης Πίου Β' ἐν τῷ Βατικανῷ, ἔχουσι οὕτως Ἐπιτομὴ ἡ φηγοροῦσιν αὐτῆ βιβλίου δια χριστῆ Ἀθανασίου ἐκείνου μοναχῶ ἐκ τῆν εὐλοῦν μονῆν ἐν τῆν ἄρτιον Θεσσαλονίκην. . . 297 (1912). Ἴδε *Duchesne* De codicibus mss. graecis Pii II in Bibliotheca Alexandrina Vaticana, Ἐν Πικριστοῖς, 1889 σ. 18. Νεοφανείσκει δὲ λέγεται ἡ Φανερωμένη τῆς Σαλλυμῆτος (Νέον Ἐκκλησιαστικόν Τόμ. Δ' σ. 92).

¹ *Miklosich* καὶ *Müller* ἐπ' ἐν. Τόμ. Β' σ. 200 κ. ἑ., 202 κ. ἑ.

² Ἴδε τὸ σημεῖον τοῦ βιβλίου κώδικος Theol. gr. 193. Τίς δὲ διαίρει, τοῦτοι καὶ ἀνταγγραφεῖς μοναχοὶ εἰς Νικήτας ἱεροσημακίον ἐν τῇ εὐλοῦν Ἀκαπνιωτῶν μονῇ τοῖς ἐκ Θεσσαλονίκης (φρασεῖται τῇ ἐν Θεσσαλονίκῃ) διὰ φωνοειδῶς εἶδεν εἰς τὴν ἡρόλογοιαν ἰσοῦς διὰ χριστῆ καὶ μέλωνος σημασθημέναι ἐν τῇ Byzantinische Zeitschrift Τόμ. ΙΒ' (1903), σ. 324. Ὁ δὲ καθηγούμενος τῆς μονῆς Ἀκαπνίου Ἰγνάντιος ἔγραψε περὶ εὐλόγησάν Χριστοῦ τῆς ἐν τῇ μονῇ Ἀκαπνίου Θεσσαλονίκης (Σπερ. II. Αουμπρον Κατάλογος. . . Ἀγίου ἕρους Τόμ. Α' σ. 381, 13 καὶ 387, 13). Φανερώσκει δὲ δηλοῦται, ὅτι ἡ μονὴ Ἀκαπνίου ἔκειτο ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐκ τῶν λεγομένων ὑπὸ τοῦ Παχυμέρους (ἐκδ. Βόρνης Τόμ. Α' σ. 27, 20), ὅπου τὸ κωδὸς ἔχει Ἀκαπνίου, οὕτως ἐπικαλεσθῆναι καὶ παρὰ τῷ *Tafel* 19, Thessalonica eiusque agro dissertatio geographica, Ἐν Βερολίνοις, 1839 σ. 143), θεωρούσιν εἰς Ἀκαπνίου.

χώρῳ. Ἄπορον δὲ φαίνεται πῶς τὴν διάλυσιν τῆς ἔριδος τῶν δύο μονῶν εἶχεν ἀναλάβει ὁ μητροπολίτης Χαλκηδόνος, ὑπερτιμος καὶ ἐξαρχος πάσης Βιθυνίας¹, καίπερ οὕτω μακρὰν τῆς Θεσσαλονίκης κειμένης. Ἡ ἀπορία δὲ αὕτη λύεται ἢ διὰ τῆς ἀποδοχῆς ἀναθέσεως εἰς αὐτὸν ἐξαρχικῶν καθηκόντων ἐν Θεσσαλονίκῃ καθ' ὃν χρόνον ἀπουσιάζεν ὁ Ἰσιδώρος ἴσως ἐν Ἀσίᾳ κατὰ τὰ λεγόμενα ἐν τῇ μοναδίᾳ τοῦ Ἰβάγκου² ἢ ἔνεκεν ἰδιαζόντων τινῶν προνομίων, ἅτινα ἐκέκτητο κατὰ τινὰς συνοδικὰς διαγνώσεις ὁ Χαλκηδόνος καὶ ἐξ ὧν οὐκ ὀλίγαι ἐπήρχοντο συγχύσεις³. Ὁ δὲ Χαλκηδόνος, εὐ γίνεται μνησθεὶς ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐπιστολῇ τοῦ Ἰσιδώρου ὡς παραιτίου γενομένου καταλυθῆναι τὴν συνοδίαν Φιλοθέου τοῦ Νεαμονίτου⁴, εἶνε πιθανώτατα ὁ αὐτὸς ἄγνωστος ἡμῖν κατ' ὄνομα, περὶ οὗ ὁ λόγος ἐν ταῖς προμνημονευθεῖσαις συνοδικαῖς διαγνώσεσιν.

Ὁ δὲ Παλαιῶν Πατρῶν, εἰς ὃν ἀπευθύνεται ἡ πέμπτη ἐπιστολὴ τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, εἶνε ἀναντιρρήτως ὁ αὐτὸς ἐκεῖνος Ἰγνάτιος, ὃν εὐρίσκομεν τὸν Ἰούλιον 1389, ἦτοι ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ γράμματος ἐκείνου τοῦ Ἰσιδώρου, ῥητῶς ὀνομαζόμενον ἐν τινὶ συνοδικῇ πράξει⁵.

Ὁ δ' ἐν Θεσσαλονίκῃ ἱερομόναχος καὶ πνευματικὸς Δοσίθεος ὁ Καραντηνὸς, εἰς ὃν ἐγράφη ἡ ἕκτη ἐπιστολὴ τοῦ Ἰσιδώρου⁶, εἶνε ἀναμφηρίστως ὁ αὐτὸς καὶ ὁ παπᾶς Δοσίθεος ὁ Καραντηνὸς, πρὸς ὃν σὴν ἀπέστειλεν ἐπιστολὴν τοῦ ἐν ἔτει 1371 θανόντος προκατόχου τοῦ Ἰσιδώρου ἐπὶ τοῦ μητροπολιτικοῦ θρόνου Θεσσαλονίκης Νικολάου Καβάσιλα⁷.

¹ Miklosich καὶ Müller ἐνθ' ἀν. Τόμ. Β' σ. 200 κ. ε. 202 κ. ε.

² Ἰδε ἀνωτέρω σ. 400 σημ. 5.

³ Πρὸς. Miklosich καὶ Müller ἐνθ' ἀν. σ. 131 κ. ε.

⁴ Ἰδε ἀνωτέρω σ. 360, 7 καὶ 12.

⁵ Miklosich καὶ Müller ἐνθ' ἀν. Τόμ. Β' σ. 125.

⁶ Ἰδε ἀνωτέρω σ. 379 κ. ε.

⁷ Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη εὑρεθῆται ἐν τῷ Παρισιακῷ κώδικι 1213, φ. 298^α, ἐξέδωκα δὲ τὴν ἐπιγραφὴν αὐτῆς καὶ τὴν ἀρχὴν ἐν Νέῳ Ἑλληνομνημόνιῳ Τόμ. Β' σ. 815.

Τὸ δ' ἐπώνυμον Καραντηνὸς δὲν εἶνε καὶ ἄλλως ἄγνωστον ἐκ τῶν βυζαντιακῶν χρόνων ὡς οἰκογενειακόν. Τοιοῦτο φέρουσιν ἐπὶ παραδείγματι ὁ ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ τοῦ Ἀργυροῦ Κωνσταντῖνος ὁ Καραντηνός¹ καὶ ὁ τούτου υἱὸς Νικηφόρος, στρατηγὸς Ναυπλίου, ὁ τῷ 1032 κατὰ τῶν Ἀράβων νικηφόρος². Γινώσκωμεν δὲ καὶ Νικήταν Καραντηνόν, ἱερέα καὶ νομικὸν τῶν παλατιῶν ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου³.

Διαισώθη δὲ τὸ ὄνομα μέχρι καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἐν Κεφαλληνίᾳ, ὅπου ἔχομεν οἶκον Καραντινῶν ἢ Καρανδινῶν, ἀναγόντων τὴν ἀρχὴν εἰς τοὺς βυζαντιακοὺς χρόνους καὶ θεωρούντων γενάρχην πρωτοσπαθᾶριόν τινα Γεώργιον, οὗ σώζεται παρά τινι τῶν ἀπογόνων ἐν Ἀργοστολίῳ ἐλαιογραφικὴ εἰκὼν⁴. Εἰς τὸν οἶκον τοῦτον ἀνήκουσιν ὁ Σπύρος Καρανδινός, ὃν εὐρίσκομεν μεταξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ ἐν Παταυίῳ Γυμνασίου⁵, ὁ ἀγιογράφος τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος Ἀνδρέας ἢ Ἀλέξανδρος Καραντινός⁶, ὁ ἐν ἔτει 1776 γράψας Ἰταλιστὶ βραχεῖαν ἱστορίαν τῆς Κεφαλληνίας Ἰωάννης⁷, καὶ ὁ ἕτερος Ἰωάννης ὁ ἔπειτα ἐν τῇ Ἰονίῳ ἀκαδημίᾳ καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν⁸.

¹ Κεδρνοῦ ἐκδ. Βόννης Τόμ. Β' σ. 491, 13. Τοῦτον ἀντὶ τοῦ υἱοῦ Νικηφόρου πλημμελῶς λέγει νικητὴν τῶν Ἀράβων ὁ Geizer (ἐν τῇ τοῦ Krumbacher Byzantinische Litteraturgeschichte σ. 1001. ἑλλ. μεταφρ. Γ. Σωτηριάδου Τόμ. Γ' σ. 403 κ. ε.).

² Κεδρνοῦ ἐκδ. Βόννης Τόμ. Β' σ. 499, 12. Οὗτος ἐσφαλμένως καλεῖται Karanienos ὑπὸ τοῦ Zimmerer ἐν τῇ Byzantinische Zeitschrift Τόμ. Θ', 1900, σ. 550 καὶ κατ' αὐτὸν ὑπὸ τοῦ P. Marc (Byzantinische Zeitschrift. Generalregister zu Band I—XII. Ἐν Λειψίῳ. 1909 σ. 224).

³ Miklosich καὶ Müller Acta et diplomata Τόμ. Γ' σ. 197.

⁴ Ἡλία Τσίτσέλη Κεφαλληνικά. Τόμ. Α'. Ἐν Ἀθήναις. 1904 σ. 195.

⁵ Σάθα Νεοελληνικὴ φιλολογία σ. 421.

⁶ Ἡλία Τσίτσέλη ἐνθ' ἄν.

⁷ Αὐτόθι σ. 196. Τῆς ἱστορικῆς ταύτης ἀναγκαστικῆς δημοσιευθεῖσης ἐν ταῖς τοῦ Μαρίνου Πικατόρρου Memorie critiche e storiche dell' isola di Cefalonia. Ἐν Κερκύρῳ. 1887. Τόμ. Β' σ. 104, σώζεται κῶδιξ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας. Ἰδε Νέου Ἑλληνομνήμονος Τόμ. Ζ' σ. 333 ἀρ. 99.

⁸ Ἡλία Τσίτσέλη σ. 196 κ. ε.

Οἱ εἰς τὸν κεφαλληνιακὸν τοῦτον οἶκον ἀνήκοντες γράφουσιν ἐναλλάξ τὸ ἴδιον ἐπώνυμον Καραντινός, Καρανδινός ἢ Καρανδηνός¹. ὁμοίως δ' ἐναλλάξ γράφεται Καραντινάτα² ἢ Καρανδινάτα τὰ ἐξ αὐτῶν ὀνομασθέν χωρίον τοῦ δήμου Λιβαθοῦς³. Ἀλλὰ τὸ ὀρθὸν ἦτο νὰ γράφηται Καραντηνός, ὡς παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς, ἐπειδὴ τὸ ὄνομα εἶνε ἐθνικὸν ἐκ τῶν ἐχόντων τὴν κατάληξιν ηνός, οἷα τὰ Δαμασκηνός, Κομνηνός, Λακαπηνός, Συναδηνός καὶ ἄλλα πλείστα⁴. Εἶνε δὲ τὸ Καραντηνός ἐθνικὸν ἐξ ἀγνώστου τόπου φέροντος τὸ ὄνομα Κάραντα⁵. Ἀλλ' ὅπως δῆποτε γεννᾶται καὶ τὸ ἐρώτημα μὴ καὶ παρὰ Βυζαντινοῖς τὸ ὄνομα εἶχε τὸ κατ' ἀρχὰς τὸ δ (Καρανδηνός), ὅτε ἠδυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν περὶ τῆς ὑπάρξεως τόπου Κάραντα, φέροντος τὴν κατάληξιν τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος ἤδη ἐπιχωριάζουσαν ἐν Κάρια καὶ ἐν Λυκία.

Οἱ δ' ἐκ Θεσσαλονίκης Τζουμισχῆς, Κληματικὸς καὶ Ῥωσωτᾶς οἱ μνημονευόμενοι ὑπὸ τοῦ Ἰσιδώρου¹ δὲν δύνανται νὰ ταυτισθῶσιν. Ἀλλ' οὐχ ἦττον τοῦ μὲν πρώτου τὸ ὄνομα εἶνε γνωστότατον ὡς οἰκογενειακὸν ἀπὸ τοῦ ὁμωνύμου αὐτοκράτορος. Ὁ δὲ Ῥωσωτᾶς ὁμωνυμεῖ πρὸς τὸν Ἰωάννην Ῥωσοτᾶν, ἀναγνωστότερον πιθανῶς καὶ ἐκείνον Ῥωσοτᾶν, τὸν κεκτημένον

¹ Ὁ καθηγητὴς τῆς Ἰατρικῆς Ἰωάννης ἔγραψεν ἑαυτὸν ἐν μὲν ταῖς ἀρχαιοτέροις τῶν συγγραφῶν αὐτοῦ Καρανδινόν (*Légrand-Pernot Bibliographie ionienne*. Ἐν Παρισίοις. 1910 Τόμ. Α' σ. 287 ἀρ. 1077 καὶ 1078), Καρανδηνόν δ' ἐν ταῖς νεωτέροις (Ἀπόθ. σ. 293 ἀρ. 1102, σ. 296 ἀρ. 1125, σ. 302 ἀρ. 1146, σ. 108 ἀρ. 1147 καὶ σ. 205 ἀρ. 1158).

² Ἡλία Τσίτσέλη ἐνθ' ἀν. σ. 196.

³ Ἐν ταῖς ἐπίσημοις στατιστικαῖς τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος.

⁴ Πρὸς Κ. *Amantos* Die Suffixe der neugriechischen Ortsnamen. Ἐν Μονάχῳ. 1903 σ. 55 κ. ε.—*H. Moritz* Die Zunamen bei den byzantinischen Historikern und Chronisten. Programm des humanistischen Gymnasiums in Landshut. 1897—1898. Μέρ. Β' σ. 19.

⁵ Ὁ Ἄμαντος ἐνθ' ἀν. σ. 56 ὑποδεικνύει πρᾶγματικῶς τὰ Κάραντα ἐν Βοιωτίᾳ, στηριζόμενος εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ αὐστριακοῦ ἐπιτελείου συνταχθέντα Κάρτην τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ κατὰ τὰς ἑλληνικὰς στατιστικὰς τοῦ πληθυσμοῦ τὸ περὶ οὗ πρόκειται χωρίον τοῦ δήμου θισθῆς τονίζεται Καραντι.

περὶ τὴν περιοχὴν τῶν Πατρῶν περιβόλαιόν τι¹. Ὁ δ' ἐκ Νεοτέγκων ἢ μᾶλλον Νεστόγκων Λάσκαρις² ἐνθυμίζει ἡμᾶς τὸν ἐν Νικαίᾳ Ἀνδρόνικον Νεστόγκον³ τὸν ἐν ἔτει 1225 συνωμόσαντα κατὰ τοῦ εξαδέλφου Θεοδώρου Βατάτζη⁴, τὸν ἐν ἔτει 1306 ἐν Βυζαντίῳ μέγαν ἐταιρειάρχην Νεστόγγον Δούκαν⁵ καὶ τὸν ἐν αὐτῇ δὴ τῇ Θεσσαλονίκῃ πιγκέρνην Ἀλέξιον Δούκαν Νεστόγγον γράμματός τινος τῆς ἐν Ἀγίῳ ὄρει μονῆς Ζωγράφου τοῦ ἔτους 1267⁶.

Τέλος δ' ἀγνωστον μένει ἡμῖν τὸ κύριον ὄνομα τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἰσιδώρου, ὃν μανθάνομεν ὅτι εἶχε κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὁμολογίαν⁷, καὶ ἀγνοοῦμεν ὁποῖον ἔργον οὗτος μετήρχεται.

Μεταξὺ τῶν ἀνωτέρω ἐν σ. 343 στ. 22 ὀνομάτων τῶν λογίων μητροπολιτῶν Θεσσαλονίκης ἐξέπεσε μετὰ τὸ τοῦ Νεῖλου Καβάσιλα τὸ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Νικολάου Καβάσιλα.

Αἱ ἐν σ. 344 κ. ἐ. μεταξὺ τῶν ἔργων τοῦ Ἰσιδώρου ἀναγραφόμεναι δύο λύσεις περὶ τῆς ἀρχιερωσύνης τοῦ Ἀνθίμου Οὐγγροβλαχίας καὶ τῆς ἱερωσύνης Εὐγενικοῦ ἀναγνώστου αἱ καὶ ἐν τῷ κώδικι 286 τῆς μονῆς Ἰθήρων περιωζόμεναι εὐρηγνται ἐκδεδομέναι παρὰ τῷ κ. Γεδεῶν⁸.

Τῆς δ' ἐπιστολῆς τοῦ Ἰσιδώρου πρὸς τὸν Ματθαῖον Φακρα-

¹ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 330, 28.

² Ἴδε τὸ ἀργυρόβουλλον τοῦ Θωμᾶ Παλαιολόγου παρὰ Miklosich καὶ Müller ἐνθ' ἀν. Τόμ. Γ' σ. 258.

³ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 380, 7.

⁴ Γεωργίου Ἀκροπολίτου ἐκδ. Βόννης σ. 39, 17 κ. ἐ.

⁵ Παχυνέρους ἐκδ. Βόννης Τόμ. Β' σ. 429, 2 κ. ἐ.

⁶ Victor Langlois Le Mont Athos et ses monastères. Ἐν Παρισίῳ. 1867 σ. 62 ἐκ τῶν τοῦ Joseph Müller Historische Denkmäler in den Klöstern des Athos παρὰ Miklosich (Slavische Bibliothek Τόμ. Α' σ. 123 κ. ἐ.).

⁷ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 330, 4.

⁸ Μανουὴλ Γεδεῶν Κανονικαὶ διατάξεις. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. 1888. Τόμ. Α' σ. 21 κ. ἐ., 24 κ. ἐ.

σῆν¹ ποιεῖται μνησίαν καὶ ὁ Δέων Ἀλλάτιος² ὡς περιλαμβανομένης ἐν τῷ Vaticanus graecus 651³.

Κάτωθεν τοῦ ἐγκλητικῆς γράμματος Παύλου τοῦ Ξηροποταμίτου τοῦ συντεταγμένου ἐν ἔτει 1016 καὶ ἐκδοθέντος ἐν τῷ παρόντι τόμῳ τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμωνος ἐξ ἀπογράφου τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος φέρονται τάδε· Ὑπεγράφη παρ' ἐμοῦ Ἰσιδώρου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης⁴. Δὲν εἶνε δὲ πιθανὸν ὅτι ὁ ὑπογεγραμμένος Ἰσιδωρος εἶνε ὁ Γλαβᾶς, ἐκτὸς ἂν ὑποτίθετο, ὅτι ἐδέησε διὰ τῆς ὑπογραφῆς αὐτοῦ νὰ κυρώσῃ τυχὸν τὴν γνησιότητα τοῦ προσαχθέντος αὐτῷ κατὰ αἰῶνας δλους ἀρχαιτέρου πρωτοτύπου χάριν τῶν ἐν τῷ ἐγγράφῳ δριζομένων κτηματικῶν ὀρίων ἐν Ἀγίῳ Ὄρει. Ἀλλὰ καὶ τοιαύτη ὑπόθεσις δὲν θὰ ἦτο εὐλογος, ἐπειδὴ αἱ πλείσται τῶν ἐν τῷ ἐγγράφῳ ἐκείνῳ ἀναγραφομένων μονῶν εἶχον ἤδη ἐκλίπει. Διὸ πολὺ πιθανώτερον εἶνε νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι πρόκειται περὶ κυρώσεως αὐτοῦ τοῦ πρωτοτύπου τοῦ ἐγκλητικῆς γράμματος καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸ ὑπογραφῶν ἡγουμένων τοῦ Ἀγίου Ὄρους ὑπ' αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ κατὰ τὸν χρόνον τῆς συντάξεως αὐτοῦ κατέχοντος τὸν θρόνον Θεσσαλονίκης. Ἄν δὲ ἡ γνώμη αὕτη ἔχη ὀρθῶς, προὔπηρξε τοῦ Γλαβᾶ καὶ ἕτερος μητροπολίτης Θεσσαλονίκης καλούμενος Ἰσιδωρος, ἀρχιερατεύσας ἀρχομένου τοῦ ἐνδεκάτου αἰῶνος ἐπὶ ἔτη τινὰ τοῦ μακροῦ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βασιλείου χρόνου καθ' ὃν ἐπὶ αἰῶνα καὶ πλέον ὑπάρχει κενὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἐπισκοπικοῦ θρόνου Θεσσαλονίκης⁵.

¹ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 353 κ. ἑ.

² *L. Allatii* In Rob. Creyghtoni apparatus . . . Exercitationes. Ἐν Ρώμῃ. 1674 σ. 704 κατὰ τὸν *Lequien Oriens Christianus* Τόμ. Β' σ.89 κ. ἑ.

³ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 345 καὶ 352.

⁴ Νέου Ἑλληνομνήμωνος Τόμ. Η' σ. 233.

⁵ Ἐν τῷ κενῷ τούτῳ ὁ *L. Petit* ἐνθ' ἀν. σ. 26 τοποθετεῖ τὸν Ἀνατόλιον καὶ τὸν Νικήταν τῷ δὲ 1031 βλέπομεν ἤδη ἀρχιερατεύοντα τὸν Θεοφάνη, τούτου δὲ προκάτοχος εἶνε δυνατόν νὰ ὑπῆρξεν ὁ ἀρχαῖος ἐκαῖνος Ἰσιδωρος.